

MARKEDSFØRING AF ØKOLOGISKE FRØ ER INDE I EN NY UDVIKLING, DER KAN ÅBNE INTERESSANTE MULIGHEDER FOR ØKOLOGISKE AVLERE, FORÆDLERE OG FRØSAMLERE. DE NYE REGLER KAN OGSÅ FØRE TIL STØRRE DIVERSITET PÅ VORES MARKER, OG DET ER NU, DER ER MULIGHED FOR AT PÅVIRKE DEM.

Nye regler for økologiske frø på vej

AF LOUISE WINDFELDT, HORTONOM, FAGJOURNALIST OG BESTYRELSESMEDELM I FORENINGEN FRØSAMLERNE

På få år er den danske frølovgivning gået fra at være meget stram til at være en af de mest lempelige i EU. Siden 2015 har danskerne således haft lov til at udveksle frø som privatpersoner. Men også landmænd og gartnere har kunnet bytte og sælge mindre mængder af frø indbyrdes til forskning, uden at materialet skulle igennem en dyr og langvarig certificeringsproces.

Nu er reglerne for markedsføring af økologiske frø under forandring i hele EU. Fra januar 2021 kan økologiske frø og planteformeringsmateriale komme på markedet i alle EU-lande, selvom det er genetisk uensartet – såkaldt heterogent økologisk materiale. Det skal blot være økologisk certificeret og have gennemgået en anmeldelse til de nationale myndigheder tre måneder, før det sælges.

Flere økologiske sorter på markedet

Som reglerne er nu, skal det materiale, man vil markedsføre, registreres af de danske myndigheder. For at blive det, skal det overholde de såkaldte DUS-kriterier, der står for Distinct (karakteristisk), Uniform (ensartet), og Stable (stabil). Eneste undtagelse fra dette er de såkaldte bevaringssorter og hobby sorter, som ikke anses for at være interessante i en kommerciel produktion.

Med de nye regler vil mange flere sorter, der hidtil har været for uensartede til at blive registreret, kunne sælges og dyrkes i større skala. Det gælder for eksempel landracer som ølandshvede og flere af de gamle danske ærtesorter, der generelt forstås som populationer.

Mere robuste sorter

Ifølge hortonom Gert Poulsen, der blandt andet har arbejdet med plantebevaring i Nordens genbank (NordGen), er der gode perspektiver i at tillade dyrkning af landracer i større skala. »Vi kalder det *on farm* bevaring. Diversiteten i populationerne får dem løbende til at tilpasse sig de vækstvilkår, der er i den enkelte mark. De planter, der trives bedst, er dem, der vil blive flest af på længere sigt. Derfor vil populationer have nemmere ved at tilpasse sig jordbund, plantesygdomme, vira og bakterier end sorter, der er genetisk ens. På langt sigt vil det heterogene materiale også være mere robust over for klimaforandringer«, tilføjer Gert Poulsen, der i dag også er engageret i Foreningen Frøsamlernes frøpolitiske arbejde.

To nye slags økologiske frø

Den nye lovgivning indfører to nye kategorier af frø, som økologiske landmænd kan få adgang til, bruge og selv markedsføre. Den første kategori er *det heterogene økologiske materiale*, der er omtalt ovenfor. Den anden kategori er *økologiske sorter, der er egnet til økologisk produktion*. Disse sorter skal være udviklet som et resultat af målrettet økologisk forædling og vil derfor være bedre egnet til økologisk jordbrug end andre sorter.

Hos den østrigske frøsamlerorganisation, Arche Noah, der har fulgt udviklingen af de nye EU-regler tæt, er det forventningen, at de særlige økologiske sorter også vil være mindre ensartede og dermed tage mere højde for lokale jordbunds- og

klimaforhold end de sorter, man bruger i konventionel drift.

Øget biodiversitet på markerne

De to nye kategorier af frø vil forhåbentlig føre til produktion og markedsføring af flere økologiske frø og dermed mindre afhængighed af ikke-økologiske frø for de økologiske avlere. Samtidig skulle de nye regler også gerne føre til mange nye sorter. Derved vil økologiske avlere i EU få udvidet deres værktøjskasse til at tackle udfordringer, som både nye sygdomme og et ændret klima kan give. Nye økologiske frø kan også give mulighed for at udvikle nye økologiske produkter og dermed give øget afsætning til økologiske producenter i alle led. Desuden vil biodiversiteten på de dyrkede marker kunne øges.

Forædling af tomater i fællesskab

De nye regler åbner også nye muligheder for planteforædlingen. Simon von Siebenthal, der arbejder med frøpolitik i Foreningen Frøsamlerne, har netop været til møde med avlere og frøsamlerforeninger i hele EU. Han fortæller, at man i Italien over nogle år har haft et forsøg med at forædle tomater ved såkaldt *participatory plantbreeding*, hvor forædlingen foretages i samarbejde med avlerne. Man har 400 forskellige populationer af tomater fordelt på en gruppe af økologiske avlere. Hver avler har udvalgt planter med gode kombinationer af egenskaber i de populationer, der klarede sig bedst. Ved at udveksle materialet mellem avlerne har man kunnet fremavle tomater, der

både var lokalt tilpassede og skilte sig ud fra industrielt dyrkede tomater på for eksempel smag. »På den måde får man forædlet nye egenskaber og større diversitet i afgrøderne. Og de italienske avlere synes, det er interessant igen at tage del i forædlingen«, siger Simon von Siebenthal.

Det er forsøgsvirksomhed som denne, der kan blive til almindelig praksis, når den nye forordning om heterogent materiale træder i kraft.

Økologisk gruppecertificering

»Perspektivet i den nye lovgivning er klart størst for landmænd, fordi den nye lovgivning gør det nemt at sælge og købe heterogent økologisk materiale i større skala«, fortsætter Simon von Siebenthal. »Men der er også perspektiver i den nye lovgivning for foreninger som Frøsamlerne, fordi vi netop arbejder med at bytte og sælge landracer«. Derfor mener Simon von Siebenthal også, at en yderligere del af den nye lovgivning kan blive interessant i Danmark. De nye regler åbner nemlig mulighed for, at mindre økologiske avlere

Landrace: En traditionelt dyrket sort, der er tilpasset et geografisk område eller en bestemt egn.

Population: Bestande af planter, der er så nært beslægtet, at de kan krydse indbyrdes men ikke opfylder den almindelige sortsdefinition for ensartethed.

Bevaringssort: En landrace eller sort, der er naturligt tilpasset lokale eller regionale forhold, og som har særlige behov i forhold til at sikre bevaring og brug.

Hobbysort: En sort uden kommerciel produktionsværdi, som kan dyrkes under særlige forhold, f.eks. manuel pasning og gentagen høst igennem dyrkningsæsonen.

eller producenter af den samme afgrøde, der markedsfører deres produkter i fællesskab, i fremtiden kan ansøge om økologisk certificering som en gruppe. Dette vil måske også kunne gælde for medlemmer af frøsamlerorganisationer, der opformerer og sælger frø under økologiske vilkår. »Det vil være for omstændeligt for det enkelte medlem af vores forening at søge om godkendelse som økologisk avler. Hvis vi kan søge økologisk certificering som gruppe, kan vi også komme ind under de nye regler for heterogent materiale. Samtidig vil landmænd så få mulighed for at købe og dyrke vores frø«.

Praksis er endnu uvis

Hvordan den nye lovgivning bliver implementeret, er dog endnu uvist.

Plantematerialet behøver som sagt ikke at optræde på en certificeret liste, men det skal kunne beskrives og må ikke gå ind over andres rettigheder. Det står også klart, at myndighederne ikke vil udføre markforsøg eller laboratorietests på materialet, ligesom det ikke vil være muligt at udtage nogen form for intellektuel ejendomsret (plantenyhedsbeskyttelse) i forhold til det, da det ikke opfylder lovens definition af en sort. Til gengæld kommer anmeldelsen ikke til at koste noget. Men vi ved for eksempel ikke, hvilke krav EU vil stille til sortsrenhed, dokumentation af spireevne mv. i den obligatoriske anmeldelse.

Vi skal passe på kvaliteten

En udfordring ved de nye regler vil være at sørge for, at markedet ikke oversvømmes af dårlige frø, der sælges under de nye lempelige regler som heterogent økologisk materiale. Simon von Siebenthal påpeger, at her må vi som organisationer både arbejde sammen med embedsværket og erhvervet om krav til beskrivelse af materialet med hensyn til for eksempel uønskede sygdomme, renhed og den efterfølgende kontrol. »Og her er det vigtigt at tilføje, at det er nu, vi har mulighed for at påvirke, hvordan reglerne bliver udspecificeret«, slutter Simon von Siebenthal.

Læs mere: www.froesamlerne.dk

MARKEDSFØRING AF ØKOLOGISKE FRØ ER INDE I EN NY UDVIKLING, DER KAN ÅBNE INTERESSANTE MULIGHEDER FOR ØKOLOGISKE AVLERE, FORÆDLERE OG FRØSAMLERE. DE NYE REGLER KAN OGSÅ FØRE TIL STØRRE DIVERSITET PÅ VORES MARKER, OG DET ER NU, DER ER MULIGHED FOR AT PÅVIRKE DEM.

Nye regler for økologiske frø på vej

AF LOUISE WINDFELDT, HORTONOM, FAGJOURNALIST OG BESTYRELSESMEDELM I FORENINGEN FRØSAMLERNE

På få år er den danske frølovgivning gået fra at være meget stram til at være en af de mest lempelige i EU. Siden 2015 har danskerne således haft lov til at udveksle frø som privatpersoner. Men også landmænd og gartnere har kunnet bytte og sælge mindre mængder af frø indbyrdes til forsøg, uden at materialet skulle igennem en dyr og langvarig certificeringsproces.

Nu er reglerne for markedsføring af økologiske frø under forandring i hele EU. Fra januar 2021 kan økologiske frø og planteformeringsmateriale komme på markedet i alle EU-lande, selvom det er genetisk uensartet – såkaldt heterogent økologisk materiale. Det skal blot være økologisk certificeret og have gennemgået en anmeldelse til de nationale myndigheder tre måneder, før det sælges.

Flere økologiske sorter på markedet

Som reglerne er nu, skal det materiale, man vil markedsføre, registreres af de danske myndigheder. For at blive det, skal det overholde de såkaldte DUS-kriterier, der står for Distinct (karakteristisk), Uniform (ensartet), og Stable (stabil). Eneste undtagelse fra dette er de såkaldte bevaringssorter og hobby sorter, som ikke anses for at være interessante i en kommerciel produktion.

Med de nye regler vil mange flere sorter, der hidtil har været for uensartede til at blive registreret, kunne sælges og dyrkes i større skala. Det gælder for eksempel landracer som ølandshvede og flere af de gamle danske ærtesorter, der generelt forstås som populationer.

Mere robuste sorter

Ifølge hortonom Gert Poulsen, der blandt andet har arbejdet med plantebevaring i Nordens genbank (NordGen), er der gode perspektiver i at tillade dyrkning af landracer i større skala. »Vi kalder det *on farm* bevaring. Diversiteten i populationerne får dem løbende til at tilpasse sig de vækstvilkår, der er i den enkelte mark. De planter, der trives bedst, er dem, der vil blive flest af på længere sigt. Derfor vil populationer have nemmere ved at tilpasse sig jordbund, plantesygdomme, vira og bakterier end sorter, der er genetisk ens. På langt sigt vil det heterogene materiale også være mere robust over for klimaforandringer«, tilføjer Gert Poulsen, der i dag også er engageret i Foreningen Frøsamlernes frøpolitiske arbejde.

To nye slags økologiske frø

Den nye lovgivning indfører to nye kategorier af frø, som økologiske landmænd kan få adgang til, bruge og selv markedsføre. Den første kategori er *det heterogene økologiske materiale*, der er omtalt ovenfor. Den anden kategori er *økologiske sorter, der er egnet til økologisk produktion*. Disse sorter skal være udviklet som et resultat af målrettet økologisk forædling og vil derfor være bedre egnet til økologisk jordbrug end andre sorter.

Hos den østrigske frøsamlerorganisation, Arche Noah, der har fulgt udviklingen af de nye EU-regler tæt, er det forventningen, at de særlige økologiske sorter også vil være mindre ensartede og dermed tage mere højde for lokale jordbunds- og

klimaforhold end de sorter, man bruger i konventionel drift.

Øget biodiversitet på markerne

De to nye kategorier af frø vil forhåbentlig føre til produktion og markedsføring af flere økologiske frø og dermed mindre afhængighed af ikke-økologiske frø for de økologiske avlere. Samtidig skulle de nye regler også gerne føre til mange nye sorter. Derved vil økologiske avlere i EU få udvidet deres værktøjskasse til at tackle udfordringer, som både nye sygdomme og et ændret klima kan give. Nye økologiske frø kan også give mulighed for at udvikle nye økologiske produkter og dermed give øget afsætning til økologiske producenter i alle led. Desuden vil biodiversiteten på de dyrkede marker kunne øges.

Forædling af tomater i fællesskab

De nye regler åbner også nye muligheder for planteforædlingen. Simon von Siebenthal, der arbejder med frøpolitik i Foreningen Frøsamlerne, har netop været til møde med avlere og frøsamlerforeninger i hele EU. Han fortæller, at man i Italien over nogle år har haft et forsøg med at forædle tomater ved såkaldt *participatory plantbreeding*, hvor forædlingen foretages i samarbejde med avlerne. Man har 400 forskellige populationer af tomater fordelt på en gruppe af økologiske avlere. Hver avler har udvalgt planter med gode kombinationer af egenskaber i de populationer, der klarede sig bedst. Ved at udveksle materialet mellem avlerne har man kunnet fremavle tomater, der

både var lokalt tilpassede og skilte sig ud fra industrielt dyrkede tomater på for eksempel smag. »På den måde får man forædlet nye egenskaber og større diversitet i afgrøderne. Og de italienske avlere synes, det er interessant igen at tage del i forædlingen«, siger Simon von Siebenthal.

Det er forsøgsvirksomhed som denne, der kan blive til almindelig praksis, når den nye forordning om heterogent materiale træder i kraft.

Økologisk gruppecertificering

»Perspektivet i den nye lovgivning er klart størst for landmænd, fordi den nye lovgivning gør det nemt at sælge og købe heterogent økologisk materiale i større skala«, fortsætter Simon von Siebenthal. »Men der er også perspektiver i den nye lovgivning for foreninger som Frøsamlerne, fordi vi netop arbejder med at bytte og sælge landracer«. Derfor mener Simon von Siebenthal også, at en yderligere del af den nye lovgivning kan blive interessant i Danmark. De nye regler åbner nemlig mulighed for, at mindre økologiske avlere

Landrace: En traditionelt dyrket sort, der er tilpasset et geografisk område eller en bestemt egn.

Population: Bestande af planter, der er så nært beslægtet, at de kan krydse indbyrdes men ikke opfylder den almindelige sortsdefinition for ensartethed.

Bevaringssort: En landrace eller sort, der er naturligt tilpasset lokale eller regionale forhold, og som har særlige behov i forhold til at sikre bevaring og brug.

Hobbysort: En sort uden kommerciel produktionsværdi, som kan dyrkes under særlige forhold, f.eks. manuel pasning og gentagen høst igennem dyrkningsæsonen.

eller producenter af den samme afgrøde, der markedsfører deres produkter i fællesskab, i fremtiden kan ansøge om økologisk certificering som en gruppe. Dette vil måske også kunne gælde for medlemmer af frøsamlerorganisationer, der opformerer og sælger frø under økologiske vilkår. »Det vil være for omstændeligt for det enkelte medlem af vores forening at søge om godkendelse som økologisk avler. Hvis vi kan søge økologisk certificering som gruppe, kan vi også komme ind under de nye regler for heterogent materiale. Samtidig vil landmænd så få mulighed for at købe og dyrke vores frø«.

Praksis er endnu uvis

Hvordan den nye lovgivning bliver implementeret, er dog endnu uvist.

Plantematerialet behøver som sagt ikke at optræde på en certificeret liste, men det skal kunne beskrives og må ikke gå ind over andres rettigheder. Det står også klart, at myndighederne ikke vil udføre markforsøg eller laboratorietests på materialet, ligesom det ikke vil være muligt at udtage nogen form for intellektuel ejendomsret (plantenyhedsbeskyttelse) i forhold til det, da det ikke opfylder lovens definition af en sort. Til gengæld kommer anmeldelsen ikke til at koste noget. Men vi ved for eksempel ikke, hvilke krav EU vil stille til sortsrenhed, dokumentation af spireevne mv. i den obligatoriske anmeldelse.

Vi skal passe på kvaliteten

En udfordring ved de nye regler vil være at sørge for, at markedet ikke oversvømmes af dårlige frø, der sælges under de nye lempelige regler som heterogent økologisk materiale. Simon von Siebenthal påpeger, at her må vi som organisationer både arbejde sammen med embedsværket og erhvervet om krav til beskrivelse af materialet med hensyn til for eksempel uønskede sygdomme, renhed og den efterfølgende kontrol. »Og her er det vigtigt at tilføje, at det er nu, vi har mulighed for at påvirke, hvordan reglerne bliver udspecificeret«, slutter Simon von Siebenthal.

Læs mere: www.froesamlerne.dk

Giv et medlemskab af Praktisk Økologi i julegave - og få en bog som tak!

Gå ind på www.oekologi.dk/netbutik/giv_et_medlemskab/ og accepter modtagelse af bogen *Den selvforsynende familie* mod betaling af porto på 45,- kr. Herefter sendes bogen til gavegivers adresse.

Et medlemskab koster 395,- kr. for et år.

Pris i alt: 440,- kr.

Tilbuddet gælder til og med den 18. december.

Den selvforsynende familie

OM DRØMME, GRØNT-SAGER OG HUSDYR
(Koustrup og Co., 2017)

Bogen er skrevet af Bo Egelund, der har gjort sig mange erfaringer med selvforsyning på en nedlagt gård på Sydlyn.

